

Katja Veirto

10.11.2016

Dnro 001/81/2016

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö asiantuntijakuulemiseen perjantaina 11.11.2016 klo 11.00

HE 215/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perustulokokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n ja ennakoperintälain 17 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki perustulokokeilusta. Perustulokokeilulla arvioidaan sosiaaliturvan uudistamista erityisesti työn tekemiseen liittyvien kannustinloukkujen vähenemisen näkökulmasta. Kokeilu alkaa vuoden 2017 alusta ja joukkona on 2 000 Kansaneläkelaitoksen peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajaa.

Akavalta pyydettiin hallituksen esityksen luonnosvaiheessa lausunto asiasta. Toistamme tässä lausunnossamme aiemmat päähuomiomme kokeilusta.

Akava katsoo, että nykyistä selvästi korkeampi työllisyysaste on välttämätön hyvinvointivaltion edellyttämän rahoituksen turvaamiseksi. Yleisesti perustulon ja nyt suunnitellun perustulokokeilun keskeiseksi tavoitteeksi asetetaan kannustinloukkujen purkaminen ja työllistymisen parantuminen. Akava jakaa tämän tavoitteen, mutta näkee ensisijaisena ja tehokkaampana keinona niin täsmällisyydeltään kuin kustannuksiltaan nykyisen sosiaalivakuutusjärjestelmän kehittämisen. Perustulon käyttöönotto olisi radikaali muutos nykyiseen kattavaan syyperusteiseen sosiaaliturvajärjestelmään, joka on pitkän kehityksen tulos.

Eräänä esimerkkinä työllistymisen esteistä hallituksen esityksen nykytilan arvioinnissa todetaan mm. että itsensä työllistäminen sivutoimisesti ei ole kannustavaa, jos riskinä on sosiaaliturvan menettäminen statusvaihdoksen takia. Tämän tilanteen ratkaisemiseksi on muitakin keinoja kuin perustulo ja asiaa selvitetään parhaillaan TEM:n asettamien selvityshenkilöiden työssä.

Kokeilun toteuttamisesta ja vaikutusarvioinnista

Kokeilun valmistelu on tapahtunut nopealla aikataululla ja esitys on valmisteltu ennen perustulokokeilun tutkimusryhmän loppuraportin valmistumista.

Hyvin toteutettu kokeilu on tapa saada luotettavaa tietoa perustulon vaikutuksista. Tutkimusryhmän väliraportin mukaan kannustinongelmien poistaminen vaatisi useiden eri sosiaali- ja veropolitiikan osien uudistamista. Nyt aiotulla tavalla toteutettuna kokeilulla ei Akavan käsityksen mukaan saada kattavaa tietoa vaikutuksista. Keskeisiä rajoitteita asettaa otoksen pienuus ja rajoittaminen peruspäivärahan tai työmarkkinatuen saajiin sekä erityisesti verotusvaikutusten rajaaminen pois tuloverolain muutoksella. Perustulon käyttöönottoon liittyisi välttämättä merkittävä verojärjestelmän uudistus, johon saattaa liittyä kokonaistyöllisyyden ja julkisen sektorin rahoituksen kestävyys kannalta merkittäviä ei-toivottavia vaikutuksia kuten siirtyminen kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön.

Akava kiinnittää huomioita taloudellisiin vaikutusarviointeihin. Vaikutusarvioinneissa tulisi pelkän kokeilun budjetin kuvailun lisäksi kuvata mitä kokeilun kaltainen järjestelmä tarkoittaisi kustannuksina koko kansantalouden tasolla sekä vaikutuksia veroasteeseen. Nyt arvio koko väestön tasolle viedystä toteutuksesta on mainittu ainoastaan kohdassa 5.2, jossa kuvataan valmistelua ja luonnoksesta annettuja lausuntoja.

Vaikutuksissa yksilöiden ja kotitalouksien asemaan on arvioitu, että perustulolla saattaisi olla vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Akava korostaa, että kokeilun kuluessa on välttämätöntä huolellisesti arvioida kuinka perustulo vaikuttaa naisten työssäkäyntiin ja työmarkkina-asemaan.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Hallituksen esityksestä on katsottu tarpeelliseksi pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto sen periaatteellisen tärkeyden vuoksi. Akava pitää tätä näkemystä perusteltuna.

Akava ry:n puolesta

Katja Veirto
asiantuntija